

MENSUR MALKIĆ

Gazi Husrev-begova medresa u Sarajevu

UTJECAJ KUR'ANSKE ORTOGRAFIJE NA PAUZALNE FORME

Sažetak

Kur'anska ortografija predstavlja način pisanja kur'anskog teksta, konsonanata i riječi, usaglašen tokom kodifikacije i umnožavanja mushafa u doba halife Osmana (*ʿUtmān*), a pauzalne i početne forme (*al-waqf wa al-ibtidāʾ*) važan su dio tedžvidske nauke koji čuva značenje kur'anskog teksta. U ovom radu riječ je o kur'anskoj ortografiji i njenom utjecaju na pauzalne forme, te o načinima primjene pauzalnih formi na riječima koje završavaju *dopunskim konsonantom yāʾ* (*al-yāʾāt az-zawāʾid*) i *konsonantom hāʾ* koji označava ženski rod (*hāʾ muʾannaṭ*), objašnjenih i potvrđenih od strane autoriteta na polju nauke kiraeta. Također su navedeni načini primjene pauzalnih formi na riječima specifične ortografske forme koje se nisu mogle uklopiti u opće principe.

Ključne riječi: Kur'an, Mushaf, ortografija, kiraet, dopunski konsonant yāʾ, konsonant hāʾ koji označava ženski rod, pauzalne i kontekstualne forme

Uvod

Izvorni termin koji se upotrebljava za kur'ansku ortografiju je *resmuʾl-Kurʾan* (*rasm al-Qurʾān*). Sama riječ *resm* (رِسْم) u arapskom jeziku znači – trag, ali označava i pisana slova (*hurūf*) preko kojih se transformira ljudski govor iz auditivne u vizuelnu percepciju.

Terminološki, *resm* označava pismo u kojem se riječ oblikuje shodno izgovoru glasova koji je čine, uzimajući u obzir njezinu početnu i završnu formu da bi se govor transformirao u vizuelne tragove.¹

Sintagma „Osmanova ortografija“ (*ar-rasm al-ʿUtmānī*) odnosi se na način pisanja riječi i slova Kur'ana sa kojim se halifa Osman saglasio u toku kodifikacije i umnožavanja mushafa. Mushaf je sakupljen u jednu zbirku za vrijeme hilafeta Ebu Bekra (*Abū Bakr*), a prepisan je i umnožen u vremenu halife Osmana. Komisija koja je obavila ovaj zadatak služila se posebnim grafičkim načinom u ispisivanju kur'anskih riječi i konsonanata. Zbog toga se pravopis mushafa razlikuje od uobičajenog pravopisa arapskog jezika i načela

1 'Abdulqayyūm b. 'Abdulḡafūr as-Sindī, *Ṣafahāt fī 'ulūm al-qirā'āt*, Mekka, 1415. god. po H., str. 166.

na kome on počiva „da ono što je napisano bude kao ono što je izgovoreno bez ikakvih dodavanja i oduzimanja ili međusobnog zamjenjivanja pojedinih slova.“² Međutim, u Osmanovom *Mushafu* ima dosta toga što se razilazi sa ovim fonološkim načelom. To je i danas, negdje manje a negdje više, prisutno u svim štampanim mushafima u Bosni i Hercegovini i u svijetu.

S obzirom na to da li potpuno odražava izgovornu formu ili od nje odstupa, kur'anska grafija se dijeli na dvije vrste:

1. Fonološko-analogni grafija (*ar-rasm al-qiyāsī*) u kojoj se potpuno podudara pisana sa izgovornom formom prema načelu: *Piši kako izgovaraš, ili Čitaj kako je napisano, i*

2. Stručna ortografija (*ar-rasm al-iṣṭilāhī*) u kojoj, u izvjesnoj mjeri, postoji odstupanje od izgovorne forme, kao što je transformacija jednog grafema u drugi (*badal*), dodavanje ili elidiranje slova, odnosno riječi (*ziyāda aw haḍf*), rastavljanje ili spajanje riječi (*faṣl aw waṣl*) i tome slično.³

Kada je riječ o obaveznosti pridržavanja kur'anske ortografije i pitanja da li je ona određena Objavom, odnosno, od strane Allahovog Poslanika, a. s., islamski učenjaci zastupaju sljedeća mišljenja:

- Većina islamskih učenjaka smatra da je pravopis mushafa određen Objavom i da je Allahov Poslanik, a. s., potvrdio način pisanja mushafa. Ovaj stav temelji se na nekoliko argumenata:

1) Allahov Poslanik, a. s., odredio je pisare Objave koji su pred njim zapisivali ono što mu je bilo objavljeno i taj način pisma korišten je i sačuvan u Osmanovim mushafima. Navodi se da je Allahov Poslanik, a. s., dajući uputstvo Mu'āwiyi b. Abī Sufyānu o načinu zapisivanja kur'anskih ajeta, rekao: „Odloži divit, zakrivi pero, položi konsonant *bā'*, odvoji konsonant *sīn*, sačuvaj oko konsonantu *mīm*, uljepšaj riječ *Allāh*, izduži riječ *ar-Raḥmān*, uljepšaj riječ *ar-Raḥīm*, stavi pero za lijevo uho da ti bude pri ruci.“⁴ Na osnovu ove predaje može se zaključiti da je kur'anska ortografija nastala kao rezultat Allahove, dž. š., intervencije posredstvom Vjerovjesnikove, a. s., upute i da tu nije bilo mjesta za maksimalan trud ashaba (*iḡtihād*), što ukazuje na obaveznost slijedenja Osmanove ortografije. Na upit Ibn Mubāraka da li su ashabi, drugovi Allahovog Poslanika, imali udjela u pravopisu Mushafa, 'Abdulazīz Dabbāḡ dao je negativan odgovor, uz napomenu da je pravopis Mushafa određen od Vjerovjesnika, a. s.⁵

2 Jusuf Ramić, *Tefsir : historija i metodologija*, Fakultet islamskih nauka, Sarajevo, 2001, str. 12.

3 Dževad Šošić, *Veza između kiraeta i Osmanove ortografije Kur'ana : (magistarski rad)*, Fakultet islamskih nauka : El-Kalem, Sarajevo, 2005, str. 66.

4 'Aliyy al-Muttaqā al-Hindī, *Kanz al-'ummāl*, Mu'assasa ar-risāla, Bejrut, s. a., sv. 10, str. 314.

5 Jusuf Ramić, *Tefsir : historija i metodologija*, str. 23.

2) Prvi mushaf koji je napisan za vrijeme halife Ebu Bekra slijedio je originalni zapis kur'anskog teksta kontroliran od strane Vjerovjesnika, a. s., i ovaj primjerak bio je izuzetno poštovan od strane ashaba, što obavezuje na pridržavanje njegovog pravopisa prilikom umnožavanja.

3) Pravopis Kur'ana iz doba Allahovog Poslanika, a. s., korišten je u kodificiranim i umnoženim mushafima kako bi se sačuvalo ono što je autentično od „sedam harfova“ i kako se ne bi povrijedila narav kur'anskog teksta, te zbog toga nije dozvoljeno odstupanje od Osmanove ortografije.

4) Četverica imama dosljedno su primjenjivali Osmanovu ortografiju. Kako prenosi Abū 'Amr ad-Dānī, Imāmi Mālik je na pitanje da li se Kur'an može pisati uobičajenim pravopisom arapskog jezika odgovorio: „Ne, mushaf se piše na način na koji je pisan prvi put, ortografijom kojom je napisan u vremenu halife Osmana!“ U ovome su, ističe ad-Dānī, saglasni svi islamski učenjaci,⁶ što navodi na zaključak da je primjena Osmanove ortografije prilikom pisanja mushafa obavezna, a ona je ujedno jedan od tri uvjeta za prihvatanje autentičnosti kiraeta.⁷

- Jedan dio uleme zastupa mišljenje da je dozvoljeno pisati mushafe po pravilima standardnog pravopisa arapskog jezika te da je kur'anska ortografija rezultat maksimalnog truda učenjaka (*iğtihād*), a da su prve generacije slijedile ortografiju Osmanovih mushafa radi blagoslova (*tabrik*). To znači da Osmanova ortografija nije obavezujuća, odnosno, da nije obaveza (*farḍ*) pridržavati se ortografije kojom su napisani prvi mushafi, jer se u osnovnim izvorima islama ne nalaze dokazi o obaveznosti pridržavanja određenog pravopisa Kur'ana, tj. određenog načina pisanja kur'anskog teksta. U prilog ovom mišljenju, Abū Bakr al-Bāqilānī, 'Abdurrahmān b. Ḥaldūn, 'Izzuddīn b. 'Abdussalām navode da je halifa Osman, i kada bi primijetio određena odstupanja u pravopisu mushafa koje su pisari Objave htjeli korigirati, govorio da ostave tako, jer će Arapi kod čitanja to pravilno pročitati i to sami ispraviti. Također za argument navode razilaženje članova komisije i Zayd b. Ṭābita, glavnog pisara Objave u pisanju pojedinih riječi. Zbog razilaženja u mišljenju prilikom ispisivanja određenog harfa obratili su se halifi Osmanu koji im je posavjetovao da ga napišu onako kako ga pišu pripadnici plemena Kurejš (*Qurayš*). Da je Allahov Poslanik, a. s., odredio način pisanja Objave, tada bi Zayd b. Ṭābit to saopštio i ostalim članovima komisije, tj. da mu je Allahov Poslanik, a. s., naredio da to slovo napiše na taj način, a i halifa Osman bi rekao Zaydu b. Ṭābitu da to napiše onako kako je od njega tražio Allahov Po-

6 Abū 'Amr ad-Dānī, *al-Muqni' fī rasm maṣāḥif al-amṣār*, Kairo, s. a., str. 9.

7 Vezano za kur'anski pravopis ne može se pronaći logičko objašnjenje zašto je u jednoj riječi dodat konsonant *alif*, a u drugoj ispušten, zašto dolazi do međusobnog zamjenjivanja pojedinih slova na kraju riječi pri pauzalnoj formi, jednako kao što za čovjeka ostaju tajna značenja kur'anskih kratica na početku određenih sura.

slanik, a. s.⁸ Tvrdnja da je Allahov Poslanik, a. s., osobno precizirao određen način pisanja Objave u sukobu je sa činjenicom da je bio nepismen ('*ummiyy*'), što se u Kur'anu ističe na nekoliko mjesta: „Reci: ‘O, ljudi, ja sam svima vama Allahov Poslanik... koji ne zna da čita i piše’“⁹; „Ti prije nje (Kur'ana) nijednu knjigu nisi čitao, a nisi je ni desnom rukom svojom pisao.“¹⁰

- Zastupnici trećeg mišljenja smatraju da je obavezno pisanje mushafa prema pravilima standardnog arapskog pravopisa, uz napomenu i preporuku da je potrebno sačuvati Osmanovu ortografiju kao važno historijsko naslijeđe islama i svrstati je u domen naučnog i stručnog interesiranja i proučavanja.¹¹

Na osnovu izloženih mišljenja može se zaključiti da su tradicionalni argumenti imali prevagu nad racionalnim te da je ummet prihvatio Osmanovu ortografiju kao realnost koju treba prihvatiti i slijediti prilikom pisanja ili štampanja mushafa. Važno je naglasiti da je u Osmanovu ortografiju ugrađen izuzetno funkcionalan sistem znakova koji otklanja nejasnoće prilikom učenja, što potvrđuje veliki broj mushafa štampanih i pisanih Osmanovom ortografijom iz kojih uče milioni muslimana u cijelom svijetu.¹²

Tradicionalnim iskustvom i teorijskim osmišljavanjem kur'anska ortografija je postavljena na šest normi ili pravila: izostavljanje slova (*al-ḥaḍf*), dodavanje slova (*az-ziyāda*), zamjena slova (*al-ibdāl*), pravopisni oblici *hemzeta*, razdvajanje i spajanje riječi (*al-faṣl wa al-waṣl*) i riječi koje se čitaju na dva ili više kiraeta. Iza tih pravila stoje tri opća pravopisna cilja, a to su: *uvažavanje različitih kiraetskih varijanti*, *sažimanje grafičke forme* i *skraćivanje oblika riječi*. Naravno, postoje izuzeci koji se nisu mogli uklopiti u opće principe, pa su pojedinačno tretirani u mushafskom pravopisu.¹³

Kako bi ortografska i kiraetska forma bile u suglasju, u prvom poglavlju će, shodno kiraetskim varijantama, biti objašnjeni načini primjene pauzalnih formi na *dopunskom konsonantu yā'* (الياءات الزوائد), u drugom poglavlju, shodno pisanom obliku riječi u mushafu, bit će prezentiran način izgovora *konsonanta hā'* koji označava ženski rod (*hā' mu'annaṭ*) prilikom pauziranja, te u trećem poglavlju bit će objašnjeni načini pauziranja na riječima specifične ortografske forme.

8 Vidi: Jusuf Ramić, *Tefsir : historija i metodologija*, str. 22-24.

9 *Al-A'rāf*, 158.

10 *Al-'Ankabūt*, 48.

11 Vidi: Dževad Šošić, *Veza između kiraeta...*, str. 75-79.

12 Vidi: Enes Karić, *Uvod u tefsirske znanosti*, Islamski teološki fakultet, Sarajevo, 1988, str. 185-188.

13 Vidi šire: Dževad Šošić, *Veza između kiraeta...*, str. 65-75.

1. Pauziranje na *dopunskom konsonantu yā'* (*al-yā'āt az-zawā'id*)

1. 1. Definicija

Dopunski konsonant yā' (*al-yā'āt az-zawā'id*) kod kiraetskih imama je konsonant *yā'* (ي) koji se artikulira na kraju riječi u pauzalnoj ili kontekstualnoj formi, mada je u Osmanovoj ortografiji Kur'ana izostavljen. Zbog dodavanja konsonanta *yā'* (ي) pri učenju, kod onih koji ga izgovaraju nazvan je *dopunski (az-zawā'id)*.¹⁴

Dopunski konsonant yā' može biti u poziciji spojene zamjenice ili pak trećeg radikala na kraju riječi, s tim što je prisutan u artikulacionoj, ali ne i u ortografskoj formi. U kiraetima koji preferiraju etimološki princip izgovora tog konsonanta sačuvan je u kontekstualnoj, a u nekim kiraetima i u pauzalnoj formi.¹⁵ Na postojanje *dopunskog konsonanta yā'* ukazuje i kesra (*kasra*) čiji je izgovor obavezan u kontekstualnoj formi.

1. 2. Kiraetske varijante pauziranja na *dopunskom konsonantu yā'* kroz primjere shodno mushafskom redosljedu

Na osnovu djela *al-Wāfi fī šarḥ aš-Šātibiyya* i djela *al-Mukarrar fī mā tawātur min al-qirā'āt as-sab'*,¹⁶ shodno mushafskom redosljedu, kroz primjere ćemo navesti kiraetske varijante pauziranja na *dopunskom konsonantu yā'*:

- Warš i Abū 'Amr, prilikom pauzalne i kontekstualne forme, izgovarali su konsonant *yā'* (ي) u riječima *ad-dā'i* (الدَّاعِ) i *da'āni* (دَعَانِ), npr.: *ad-dā'ī* i *da'ānī*, dok je Qālūn od dvije varijante (*waḡḥ*) preferirao izostavljanje konsonanta *yā'* (ي). Ostali imami su u istim riječima izostavljali konsonant *yā'* (ي) i u pauzalnoj i u kontekstualnoj formi.¹⁷
- Abū 'Amr je izgovarao konsonant *yā'* (ي) u riječi *ittaqūni* (وَاتَّقُونِ),¹⁸ u kontekstualnoj i pauzalnoj formi, dok su ga ostali izostavljali u obje forme.¹⁹
- *Dopunski konsonant yā'* (ي) u riječi *ittaba'ani* (وَمَنْ اتَّبَعِنِ),²⁰ Nāfi' i Abū 'Amr su izgovarali u kontekstualnoj formi, a ostali su izostavljali u obje forme.²¹

14 'Abdufattāḥ al-Qādī, *al-Wāfi fī šarḥ aš-Šātibiyya*, Dār as-salām, Kairo, 2004, str. 159.

15 Dževad Šošić, *Kiraeti u tefsiru Al-Ġāmi' li 'aḥkāmi'l-Qur'an imama Kurtubija*, Fakultet islamskih nauka : El-Kalem, Sarajevo, 2014, str. 167-168.

16 Abū Ḥaḥṣ 'Amr b. Qāsim b. Muḥammad al-Miṣrī al-Anṣārī, *al-Mukarrar fī mā tawātur min al-qirā'āt as-sab'* : *taḥqīq: 'Aḥmad Maḥmūd 'Abdussamī'*, Bejrut, s. a.

17 Ibid, str. 54.

18 *Al-Baqara*, 197.

19 Al-Anṣārī, *al-Mukarrar...*, str. 55.

20 *Āli 'Imrān*, 20.

21 Al-Anṣārī, *al-Mukarrar...*, str. 67.

- U riječi *wa hāfūni* u ajetu ﴿وَخَافُونَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ﴾²² Abū ‘Amr je izgovarao konsonant *yā*’ (ي) u kontekstualnoj formi, a izostavljao u pauzalnoj, dok su ostali izostavljali u obje forme.²³
- U riječi *waḥšawni* u ajetu ﴿وَإِخْشَاؤُنَ وَلَا تَسْتَرْوَا﴾²⁴ Abū ‘Amr je izgovarao konsonant *yā*’ (ي) u kontekstualnoj formi, a izostavljao u pauzalnoj, dok su ostali izostavljali u obje forme.²⁵
- Abū ‘Amr je izgovarao konsonant *yā*’ (ي) u riječi *hadāni* ﴿هَدَانِ﴾²⁶ u kontekstualnoj formi, a izostavljao u pauzalnoj, dok su ostali izostavljali u obje forme.²⁷
- Abū ‘Amr i Hišām su izgovarali *dopunski konsonant yā*’ (ي) u kontekstualnoj i pauzalnoj formi u riječi *kīdūni* ﴿كَيْدُونَ﴾,²⁸ dok je Hišām postupao drugačije, tj. izostavljao je konsonant *yā*’ (ي) u riječi *kīdūni* i u kontekstualnoj i u pauzalnoj formi. Također su i ostali imami izostavljali konsonant *yā*’ (ي) u riječi *kīdūni* u obje forme.²⁹
- U riječi *falā tas’alni* ﴿فَلَا تَسْأَلْنَ﴾,³⁰ Abū ‘Amr i Warš izgovarali su konsonant *yā*’ (ي) samo u kontekstualnoj formi, dok su ostali izostavljali i u kontekstualnoj i u pauzalnoj formi.³¹
- Abū ‘Amr je izgovarao konsonant *yā*’ (ي) u riječi *wa lā tuḥzūni* ﴿وَلَا تُحْزُونِ﴾³² u kontekstualnoj i pauzalnoj formi, dok su ostali izostavljali u obje forme.³³
- Nāfi‘, Ibn Kaṭīr, Abū ‘Amr i al-Kisā’ī su izgovarali *dopunski konsonant yā*’ (ي) nakon konsonanta *tā*’ (ت) u riječi *ya’ti* ﴿يَأْتِ﴾³⁴ samo u kontekstualnoj formi, a ostali su izostavljali u obje forme.³⁵
- Što se tiče riječi *yarta* ‘﴿يَرْتَعُ﴾,³⁶ Abū ‘Amr, Ibn ‘Āmir, ‘Āšim, Ḥamza i al-Kisā’ī su konsonant ‘*ayn* (ع) uvijek izgovarali sa sukunom (*sukūn*), dok su ostali imami izgovarali sa kesrom, ali bez konsonanta *yā*’ (ي) u kontekstu-

22 *Āli ‘Imrān*, 175.

23 *Al-Anṣārī, al-Mukarrar...*, str. 81.

24 *Al-Mā’ida*, 44.

25 *Al-Anṣārī, al-Mukarrar...*, str. 104.

26 *Al-An’ām*, 80.

27 *Al-Anṣārī, al-Mukarrar...*, str. 118.

28 *Al-A’rāf*, 195.

29 *Al-Anṣārī, al-Mukarrar...*, str. 140.

30 *Hūd*, 46; Vidi: *Al-Qāḍī, al-Wāfī...*, str. 161

31 *Al-Anṣārī, al-Mukarrar...*, str. 169.

32 *Hūd*, 78.

33 *Al-Anṣārī, al-Mukarrar...*, str. 173.

34 *Hūd*, 105.

35 *Al-Anṣārī, al-Mukarrar...*, str. 176.

36 *Yūsuf*, 12.

- alnoj formi. Qunbul je imao i drugu varijantu na osnovu koje je izgovarao konsonant *yā'* (ي) u obje forme.³⁷
- Ibn Kaṭīr i Abū 'Amr su izgovarali *dopunski konsonant yā'* (ي) u kontekstualnoj i pauzalnoj formi u riječi *tu'tūni* (تُوْتُونِ),³⁸ a ostali su izostavljali u obje forme.³⁹
 - Qunbul je izgovarao konsonant *yā'* (ي) nakon konsonanta *qāf* (ق) u riječi *yattaqi* u ajetu (إِنَّهُ مِنْ يَتَّقِي) ⁴⁰ u pauzalnoj i kontekstualnoj formi, ukazujući na taj način da je izgovaranje konsonanta *yā'* (ي) u ovoj riječi preuzeto od Arapa, smatrajući to ispravnim jer se radi o kompletnoj riječi. Ostali imami izostavljali su konsonant *yā'* (ي) u pauzalnoj i kontekstualnoj formi.⁴¹
 - Ibn Kaṭīr je izgovarao konsonant *yā'* (ي) u riječi *al-muta'āli* (الْمُتَعَالِ) ⁴² u kontekstualnoj i pauzalnoj formi, a ostali su izostavljali.⁴³
 - Warš izgovara konsonant *yā'* (ي) u riječi *wa'idi* (وَعِيدِ) ⁴⁴ u kontekstualnoj formi, a ostali izostavljaju i u kontekstualnoj i u pauzalnoj formi.⁴⁵
 - Warš izgovara konsonant *yā'* (ي) i u riječi *ašraktumūni* (أَشْرَكْتُمُونِ) ⁴⁶ u kontekstualnoj formi, a ostali izostavljaju i u kontekstualnoj i u pauzalnoj formi.⁴⁷
 - Warš, Abū 'Amr i Ḥamza su izgovarali konsonant *yā'* (ي) u riječi *du'ā'* (رَبَّنَا وَتَقَبَّلْ دُعَاءِ) ⁴⁸ u kontekstualnoj formi, ali ne i u pauzalnoj. Al-Bazzī je izgovarao konsonant *yā'* (ي) i u pauzalnoj i u kontekstualnoj formi, a ostali su izostavljali u obje forme.⁴⁹
 - Nāfi' i Abū 'Amr izgovarali su u kontekstualnoj, a izostavljali u pauzalnoj formi *dopunski konsonant yā'* (ي) u riječi *aḥḥartani* (أَحْرَزْتَنِي),⁵⁰ a Ibn Kaṭīr je izgovarao i u pauzalnoj i u kontekstualnoj formi, dok su ostali izostavljali u obje forme.⁵¹

37 Al-Anṣārī, *al-Mukarrar...*, str. 180; Al-Qāḍī, *al-Wāfi...*, str. 163.

38 *Yūsuf*, 66.

39 Al-Anṣārī, *al-Mukarrar...*, str. 186.

40 *Yūsuf*, 90.

41 Al-Anṣārī, *al-Mukarrar...*, str. 188; Al-Qāḍī, *al-Wāfi...*, str. 162.

42 *Ar-Ra'd*, 9.

43 Al-Qāḍī, *al-Wāfi...*, str. 162.

44 *Ibrāhīm*, 14.

45 Al-Anṣārī, *al-Mukarrar...*, str. 199.

46 *Ibrāhīm*, 22.

47 Al-Anṣārī, *al-Mukarrar...*, str. 200.

48 *Ibrāhīm*, 40.

49 Al-Anṣārī, *al-Mukarrar...*, str. 202.

50 *Al-Isrā'*, 62.

51 Al-Anṣārī, *al-Mukarrar...*, str. 221.

- Nāfi‘ i Abū ‘Amr izgovarali su konsonant *yā*’ (ي) u riječi *al-muhtadi* (المُهْتَدِي) ⁵² u surama *al-Isrā*’ i *al-Kahf*⁵³ u kontekstualnoj formi, a ostali su izostavljali i u pauzalnoj i u kontekstualnoj formi.⁵⁴
- Nāfi‘ i Abū ‘Amr izgovarali su u kontekstualnoj formi *dopunski konsonant yā*’ (ي) u riječi *an yahdiyani* (أَنْ يَهْدِيَنِ),⁵⁵ a Ibn Kaṭīr je izgovarao konsonant *yā*’ (ي) u ovoj riječi i u kontekstualnoj i u pauzalnoj formi, dok su ostali izostavljali u obje forme.⁵⁶
- Abū ‘Amr i Qālūn su izgovarali *dopunski konsonant yā*’ (ي) u kontekstualnoj formi, a izostavljali u pauzalnoj u riječi *in tarani* (إِنْ تَرَنِ),⁵⁷ Ibn Kaṭīr ga je izgovarao u obje forme, a ostali su izostavljali u obje forme.⁵⁸
- Nāfi‘ i Abū ‘Amr su izgovarali *dopunski konsonant yā*’ (ي) u kontekstualnoj, a izostavljali u pauzalnoj formi u riječi *an yu’tiyani* (أَنْ يُؤْتِيَنِ),⁵⁹ Ibn Kaṭīr ga je izgovarao u obje forme, a ostali izostavljali u obje forme.
- Nāfi‘, Abū ‘Amr i al-Kisā’ī su izgovarali *dopunski konsonant yā*’ (ي) u riječi *nabġi* (نَبْعِي) ⁶⁰ u kontekstualnoj formi, Ibn Kaṭīr je izgovarao i u pauzalnoj i u kontekstualnoj formi, a ostali su ga izostavljali u obje forme.⁶¹
- Nāfi‘, Ibn Kaṭīr i Abū ‘Amr izgovarali su *dopunski konsonant yā*’ (ي) u riječi *an tu’allimani* (أَنْ تُعَلِّمَنِ) ⁶² i u kontekstualnoj i u pauzalnoj formi.⁶³
- Svih sedam kiraetskih imama izgovaraju *dopunski konsonant yā*’ (ي) u riječi *falā tas’alnī* (فَلَا تَسْأَلْنِي) ⁶⁴ u suri *al-Kahf* i u kontekstualnoj i u pauzalnoj formi jer je potvrđen kur’anskom ortografijom, osim Ibn Ḍakwāna koji ima drugu varijantu sa kojom se izdvaja od sedmerice kiraetskih imama, ponekad izgovarajući, a ponekad izostavljajući konsonant *yā*’ (ي) i u kontekstualnoj i u pauzalnoj formi. U *an-Našru* je navedeno da su ispravna oba načina koja se prenose od Ibn Ḍakwāna.⁶⁵

52 *Al-Isrā*’, 97.53 *Al-Kahf*, 17.54 Al-Anṣārī, *al-Mukarrar...*, str. 223. i 227.55 *Al-Kahf*, 24.56 Al-Anṣārī, *al-Mukarrar...*, str. 223. i 228.57 *Al-Kahf*, 39.58 Al-Anṣārī, *al-Mukarrar...*, str. 223. i 230.59 *Al-Kahf*, 40.60 *Al-Kahf*, 64.61 Al-Anṣārī, *al-Mukarrar...*, str. 223. i 233.62 *Al-Kahf*, 66.63 Al-Qāḍī, *al-Wāfi...*, str. 160.64 *Al-Kahf*, 70.65 Al-Qāḍī, *al-Wāfi...*, str. 163.

- Nāfi‘, Ibn Kaṭīr i Abū ‘Amr izgovarali su *dopunski konsonant yā’* (ي) u riječi *allā tattabi‘ani* (أَلَا تَتَّبِعِينَ) ⁶⁶ u pauzalnoj i kontekstualnoj formi, a ostali su ga izostavljali.⁶⁷
- Warš i Abū ‘Amr šu izgovarali konsonant *yā’* (ي) u kontekstualnoj formi u riječi *al-bādi* (وَالْبَادِ),⁶⁸ a Ibn Kaṭīr je izgovarao i u kontekstualnoj i u pauzalnoj formi, dok su ostali izostavljali u obje forme.⁶⁹
- Warš izgovara konsonant *yā’* (ي) u riječi *nakīri* (نَكِيرِ) ⁷⁰ u kontekstualnoj formi, a ostali izostavljaju i u kontekstualnoj i u pauzalnoj formi.⁷¹
- Nāfi‘ i Abū ‘Amr šu izgovarali *dopunski konsonant yā’* (ي) u riječi *atumiddūnani* (أَتَمِدُونَنِي) ⁷² u kontekstualnoj formi, Ibn Kaṭīr i Ḥamza su ga izgovarali i u kontekstualnoj i u pauzalnoj formi, a ostali su izostavljali u obje forme.⁷³
- Nāfi‘, Abū ‘Amr i Ḥafṣ izgovaraju konsonant *yā’* (ي) sa fethom (*fatha*) u kontekstualnoj formi u riječi *ātāniyallāh* (أَتَانِي اللَّهُ),⁷⁴ a razilaze se, kada je u pitanju pauzalna forma, od Qālūna, Abū ‘Amra i Ḥafṣa, gdje se od svakog od njih prenose oba načina u pauzalnoj formi, tj. i izgovaranje i izostavljanje konsonanta *yā’* (ي). Warš je, prema principima svoje škole (*maḏhab*), izostavljao konsonant *yā’* (ي) u pauzalnoj formi, dok su Ibn Kaṭīr, Ibn ‘Āmir, Šu‘ba, Ḥamza i al-Kisā‘ī izostavljali konsonant *yā’* (ي) i u kontekstualnoj i u pauzalnoj formi.⁷⁵
- Svi učači su izgovarali konsonant *yā’* (ي) u riječi *yahdiyanī* (يَهْدِينِي) ⁷⁶ i u kontekstualnoj i u pauzalnoj formi.⁷⁷
- Warš izgovara konsonant *yā’* (ي) u riječi *an yukaddībūni* (أَنْ يُكَذِّبُونِي) ⁷⁸ u kontekstualnoj formi, a ostali izostavljaju u obje forme.⁷⁹

66 Ṭā Hā, 93.

67 Al-Anṣārī, *al-Mukarrar...*, str. 252.

68 *Al-Ḥaḡḡ*, 25.

69 Al-Anṣārī, *al-Mukarrar...*, str. 262.

70 *Al-Ḥaḡḡ*, 44.

71 Al-Anṣārī, *al-Mukarrar...*, str. 264.

72 *An-Naml*, 36.

73 Al-Anṣārī, *al-Mukarrar...*, str. 296.

74 *An-Naml*, 36.

75 Al-Anṣārī, *al-Mukarrar...*, str. 296.

76 *Al-Qaṣaṣ*, 22.

77 Al-Qāḏī, *al-Wāfi...*, str. 160.

78 *Al-Qaṣaṣ*, 34.

79 Al-Anṣārī, *al-Mukarrar...*, str. 304.

- Warš, Ibn Kaṭīr i Abū ‘Amr su izgovarali konsonant *yā’* (ي) u riječi *ka’l-ḡawābi* (كَالْجَوَابِ)⁸⁰ u kontekstualnoj i pauzalnoj formi, a ostali su ga izostavljali u obje forme.⁸¹
- Warš izgovara konsonant *yā’* (ي) u riječi *nakīri* (نَكِيرِ)⁸² u kontekstualnoj formi, a ostali ga izostavljaju i u kontekstualnoj i u pauzalnoj formi.⁸³
- Warš izgovara konsonant *yā’* (ي) i u riječi *nakīri* (نَكِيرِ)⁸⁴ u suri *Fāṭir* u kontekstualnoj formi, a ostali ga izostavljaju u obje forme.⁸⁵
- Warš izgovara konsonant *yā’* (ي) i u riječi *yunqīdūni* (يُنْقِدُونَ)⁸⁶ u kontekstualnoj formi, a ostali izostavljaju i u kontekstualnoj i u pauzalnoj formi.⁸⁷
- Warš izgovara konsonant *yā’* (ي) u riječi *laturdīni* (لَتُرْدِينِ)⁸⁸ u kontekstualnoj formi, a ostali izostavljaju u obje forme.⁸⁹
- As-Sūsī je izgovarao konsonant *yā’* (ي) sa *fathom* u kontekstualnoj formi u riječi *‘ibādi* (عِبَادِ),⁹⁰ a sa *sukūnom* u pauzalnoj formi,⁹¹ dok su ostali izostavljali u obje forme.
- Warš, Ibn Kaṭīr i Qālūn izgovarali su u kontekstualnoj i u pauzalnoj formi konsonant *yā’* (ي) u riječi *at-talāqi* (التَّلَاقِ),⁹² s tim da je Qālūn primjenjivao i drugu varijantu, dok su ostali izostavljali konsonant *yā’* (ي) u obje forme.⁹³
- Warš, Ibn Kaṭīr i Qālūn izgovarali su konsonant *yā’* (ي) u kontekstualnoj i u pauzalnoj formi u riječi *at-tanādi* (التَّنَادِ),⁹⁴ dok su ga ostali izostavljali u obje forme.⁹⁵

80 *Saba’*, 13.81 Al-Anṣārī, *al-Mukarrar...*, str. 331.82 *Saba’*, 45.83 Al-Anṣārī, *al-Mukarrar...*, str. 334.84 *Fāṭir*, 26.85 Al-Anṣārī, *al-Mukarrar...*, str. 337.86 *Yā Sīn*, 23.87 Al-Anṣārī, *al-Mukarrar...*, str. 342.88 *Aṣ-Ṣāffāt*, 56.89 Al-Anṣārī, *al-Mukarrar...*, str. 348.90 *Az-Zumar*, 17.91 Kada as-Sūsī izgovara konsonant *yā’* (ي) sa *fathom* u kontekstualnoj formi, a sa *sukūnom* u pauzalnoj formi, Hāšim smatra da je to došlo putem djela *an-Našr*; a ne putem *Hirza* (*Šāḫibiyya*) jer je u *Hirzu* navedeno da se konsonant *yā’* (ي) izostavlja u oba slučaja. Stoga onaj ko uči kao as-Sūsī putem *Hirza* treba da izostavi konsonant *yā’* (ي) i u kontekstualnoj i u pauzalnoj formi. Vidi: Al-Qāḏī, *al-Wāfi...*, str. 163.92 *Al-Mu’min*, 15.93 Vidi: Al-Qāḏī, *al-Wāfi...*, str. 162.94 *Al-Mu’min*, 32.95 Vidi: Al-Qāḏī, *al-Wāfi...*, str. 162.

- Abū 'Amr i Qālūn izgovarali su *dopunski konsonant yā'* (ي) u kontekstualnoj formi u riječi *ittabi 'ūni* (اتَّبِعُونِ),⁹⁶ Ibn Kaṭīr ga je izgovarao i u kontekstualnoj i u pauzalnoj formi, a ostali su izostavljali u obje forme.⁹⁷
- Nāfi' i Abū 'Amr su izgovarali *dopunski konsonant yā'* (ي) u kontekstualnoj formi u riječi *al-ġawāri* (الْجَوَارِ),⁹⁸ a Ibn Kaṭīr ga je izgovarao i u kontekstualnoj i u pauzalnoj formi, dok su ostali izostavljali u obje forme.⁹⁹
- Abū 'Amr je izgovarao konsonant *yā'* (ي) u kontekstualnoj formi u riječi *wattabi 'ūni* (وَاتَّبِعُونِ),¹⁰⁰ dok su ga ostali izostavljali i u kontekstualnoj i u pauzalnoj formi.¹⁰¹
- Waš je izgovarao *dopunski konsonant yā'* (ي) u kontekstualnoj formi u riječi *an tarġumūni* (أَنْ تَرْجُمُونِ),¹⁰² i riječi *fa 'tazilūni* (فَاعْتَرِلُونِ),¹⁰³ dok su ostali izostavljali i u kontekstualnoj i u pauzalnoj formi.¹⁰⁴
- Waš je izgovarao konsonant *yā'* (ي) u riječi *wa 'īdi* (وَعِيدِ),¹⁰⁵ u kontekstualnoj i pauzalnoj formi, dok su ostali izostavljali u obje forme.¹⁰⁶
- Nāfi' i Abū 'Amr su *dopunski konsonant yā'* (ي) izgovarali u kontekstualnoj formi u riječi *al-munādi* (الْمُنَادِ),¹⁰⁷ Ibn Kaṭīr i u kontekstualnoj i u pauzalnoj formi, dok su ostali izostavljali u obje forme.¹⁰⁸
- Waš je izgovarao konsonant *yā'* (ي) u riječi *wa 'īdi* (وَعِيدِ),¹⁰⁹ i u kontekstualnoj i u pauzalnoj formi, a ostali su izostavljali u obje forme.¹¹⁰
- Waš i Abū 'Amr su izgovarali *dopunski konsonant yā'* (ي) u kontekstualnoj formi u riječi *ad-dā' i* u ajetu (الدَّاعِ),¹¹¹ al-Bazzī je izgovarao i u kontekstualnoj i u pauzalnoj formi, dok su ostali izostavljali u obje forme.¹¹²

96 *Al-Mu'min*, 38.

97 *Al-Anṣārī, al-Mukarrar...*, str. 364.

98 *Aš-Šūrā*, 32.

99 *Al-Anṣārī, al-Mukarrar...*, str. 372.

100 *Az-Zuhruf*, 61.

101 *Al-Anṣārī, al-Mukarrar...*, str. 377.

102 *Ad-Duḥān*, 20.

103 *Ad-Duḥān*, 21.

104 *Al-Anṣārī, al-Mukarrar...*, str. 380.

105 *Qāf*, 14.

106 *Al-Anṣārī, al-Mukarrar...*, str. 400.

107 *Qāf*, 41.

108 *Al-Anṣārī, al-Mukarrar...*, str. 401.

109 *Qāf*, 45.

110 *Al-Anṣārī, al-Mukarrar...*, str. 401.

111 *Al-Qamar*, 6.

112 *Al-Anṣārī, al-Mukarrar...*, str. 413.

- Nāfi‘ i Abū ‘Amr su izgovarali *dopunski konsonant yā’* (ي) u kontekstualnoj formi u riječi *ad-dā‘* (الدَّاعِ),¹¹³ a izostavljali su ga u pauzalnoj formi, Ibn Kaṭīr ga je izgovarao i u kontekstualnoj i u pauzalnoj formi, dok su ga ostali izostavljali u obje forme.¹¹⁴
- Warš izgovara konsonant *yā’* (ي) u riječi *nuḍuri* (نُذْرِي)¹¹⁵ u kontekstualnoj formi na šest mjesta u suri *al-Qamar*, dok svi ostali izostavljaju konsonant *yā’* (ي) i u pauzalnoj i u kontekstualnoj formi.¹¹⁶
- Warš je izgovarao *dopunski konsonant yā’* (ي) u kontekstualnoj formi u riječi *naḍīri* (نَذِيرِي)¹¹⁷ i u riječi *nakīri* (نَكِيرِي),¹¹⁸ dok su ga ostali izostavljali u obje forme.¹¹⁹
- Nāfi‘ i Abū ‘Amr izgovarali su *dopunski konsonant yā’* (ي) u kontekstualnoj formi u riječi *yasri* (يَسْرِي),¹²⁰ a Ibn Kaṭīr ga je izgovarao i u pauzalnoj i u kontekstualnoj formi, dok su ostali izostavljali u obje forme.¹²¹
- Warš izgovara *dopunski konsonant yā’* (ي) u riječi *bi’l-wādi* (بِالْوَادِي),¹²² u kontekstualnoj formi, a Ibn Kaṭīr ga izgovara i u kontekstualnoj i u pauzalnoj formi. Što se tiče Qunbula, on je prilikom pauzalne forme primjenjivao dva načina: izgovaranje i izostavljanje konsonanta *yā’* (ي), dok je prilikom kontekstualne forme isključivo primjenjivao varijantu izgovora konsonanta *yā’* (ي). Al-Bazzī je izgovarao *dopunski konsonant yā’* (ي) u oba slučaja i u kontekstualnoj i u pauzalnoj formi, dok su ga ostali izostavljali u obje forme.¹²³
- Nāfi‘ je izgovarao *dopunski konsonant yā’* (ي) u kontekstualnoj formi u riječi *akramani* (أَكْرَمَانِي)¹²⁴ i *ahānani* (أَهَانَانِي),¹²⁵ a al-Bazzī je izgovarao konsonant *yā’* (ي) u obje riječi i u kontekstualnoj i u pauzalnoj formi, dok su ga ostali izostavljali u obje forme.¹²⁶

113 *Al-Qamar*, 8.

114 Al-Anṣārī, *al-Mukarrar...*, str. 413.

115 *Al-Qamar*, 16, 18, 21, 30, 37, 39.

116 Al-Anṣārī, *al-Mukarrar...*, str. 414.

117 *Al-Mulk*, 17.

118 *Al-Mulk*, 18.

119 Al-Anṣārī, *al-Mukarrar...*, str. 455.

120 *Al-Fağr*, 4.

121 Al-Anṣārī, *al-Mukarrar...*, str. 509.

122 *Al-Fağr*, 9.

123 Vidi: Al-Qāḍī, *al-Wāfi...*, str. 161.

124 *Al-Fağr*, 15.

125 *Al-Fağr*, 16.

126 Al-Anṣārī, *al-Mukarrar...*, str. 509.

2. Pauziranje na konsonantu *hā'* koji označava ženski rod (*hā' mu'annaḩ*)

2. 1. Definicija

Pauzalnim formama učaci prilaze na dva načina, od kojih se prvi odnosi na način primjenjivanja pauzalnih formi, tj. na način izgovaranja konsonanta na kojem se pauzira, dok se drugi odnosi na značenje, tj. vođenje računa da li je značenje kur'anskog teksta upotpunjeno ili nije.¹²⁷ Pauziranje na *konsonantu hā'* koji označava ženski rod je vrsta pauzalne forme koja ne utječe na značenje kur'anskog teksta, nego je riječ o načinu izgovora konsonanta shodno pisanom obliku riječi u mushafu.

U svim Osmanovim mushafima, *hā'* koje označava ženski rod, ukoliko je vezano za glagole i napisano kao *otvoreno tā'* ت (*at-tā' al-maftūḩa*) u pauzalnoj formi u kiraetima svih imama izgovara se kao konsonant *tā'* sa *sukūnom* (ت), kao npr. u riječi *wa 'anat* (وَعَنْتَ).¹²⁸

Ukoliko je *hā'* koje označava ženski rod spojeno sa imenicom, ono je napisano kao *okruglo tā' ʿ* (*at-tā' al-marbūḩa*) i prema kiraetskom pravilu izgovara se kao konsonant *hā'* u pauzalnoj formi, tj. kao *hā'* sa *sukūnom* (ه), naprimjer u riječima: *rahmah* (رَحْمَةً), *risālah* (رِسَالَةً), *rabwah* (رَبْوَةً).

Izuzetak od ovog pravila jesu trinaest riječi u kojima je *hā'* koje označava ženski rod na kraju riječi napisano kao *otvoreno tā'* (ت).

2. 2. Kiraetske varijante pauziranja na konsonantu *hā'* koji označava ženski rod shodno mushafskom redosljedu

Ibn Ġazarī u *Muqaddimi*¹²⁹ posvetio je posebno poglavlje u kojem je naveo trinaest riječi u kojima je *hā'* koje označava ženski rod na kraju riječi napisano kao *otvoreno tā'* (ت):

الْأَعْرَافُ رُومٌ هُوَذَا كَافٍ الْبَقْرَةَ	وَرَحِمَتْ الزُّجُرْفُ بِالْتَا زَبْرَةَ
مَعَا أُخَيْرَاتٌ ، عَقُودُ الثَّانِ هَمَّ	نِعْمَتَهَا ثَلَاثَ نَحْلٍ ، إِبْرِهِمَّ
عَمْرَانَ لَعْنَتْ بِهَا وَالنُّورِ	لَقَمَانَ ثُمَّ فَاطِرٌ كَالطُّورِ
تَحْرِيمٌ مَعْصِيَتٍ بَقْدَ سَمِعٍ يُخَصِّصُ	وَأَمْرَاتٌ يُوسُفَ عَمْرَانَ الْقَصَصِ
كَلَا وَالْأَنْفَالِ . وَحَرْفٌ غَافِرٍ	سَجَرَتِ الدُّخَانِ سُنَّتْ فَاطِرٍ
فَطَرَتْ . بَقِيَّتِ . وَأَبْنَتْ وَكَلِمَتْ	فَرَّتْ عَيْنٍ . جَنَّتِ فِي وَقَعَتْ
جَمَعًا وَفَرْدًا فِيهِ بِالْتَاءِ عَرِفُ .	أَوْسَطَ الْأَعْرَافِ . وَكُلَّ مَا اخْتَلَفُ

127 Musā'id b. Sulaymān b. Nāšir at-Ṭayyār, *Wuqūf al-Qur'ān wa ataruḩā fī at-tafsīr*, Medina, 1431. h. g., str. 14.

128 *Ṭā Hā*, 111.

129 Ibn Ġazarī, *al-Muqaddima al-Ġazariyya*, Dār al-Hudā, Medina, 2008, str. 55.

Dajući prednost ortografskoj formi, imami Nāfi‘, Ibn ‘Āmir, ‘Āšim, Ḥamza, Abū Ġa‘far i Ḥalaf u tih trinaest riječi, prilikom pauzalne forme, izgovarali su konsonant *tā’* sa *sukūnom* (ت), dok su Ibn Kaṭīr, dvojica imama iz Basre (Abū ‘Amr i Ya‘qūb) i Kisāī prilikom pauziranja izgovarali konsonant *hā’* sa *sukūnom* (ه).¹³⁰

To su sljedeće riječi:

1. *Raḥmat* (رَحْمَةً) – ova riječ na svim mjestima u Kur’anu napisana je sa okruglim *tā’* (ة), izuzev sedam mjesta gdje je napisana sa otvorenim *tā’* (ت) u sljedećim ajetima:

- {أُولَئِكَ يَرْجُونَ رَحْمَتَ اللَّهِ},¹³¹
 {إِنَّ رَحْمَتَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِنَ الْمُحْسِنِينَ},¹³²
 {رَحْمَتَ اللَّهِ وَبَرَكَاتِهِ عَلَيْكُمْ أَهْلَ الْبَيْتِ},¹³³
 {ذِكْرُ رَحْمَتِ رَبِّكَ عَبْدَهُ زَكَرِيَّا},¹³⁴
 {فَانظُرْ إِلَى آثَارِ رَحْمَتِ اللَّهِ},¹³⁵
 {أَهُمْ يَقْسِمُونَ رَحْمَتَ رَبِّكَ},¹³⁶
 {وَرَحْمَتِ رَبِّكَ خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ}.¹³⁷

2. *Ni‘mat* (نِعْمَةً) – ova riječ je na svim mjestima u Kur’anu napisana sa okruglim *tā’* (ة), izuzev jedanaest mjesta gdje je napisana sa otvorenim *tā’* (ت) u sljedećim ajetima:

- {وَاذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ},¹³⁸
 {وَاذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءً فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ},¹³⁹
 {وَاذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ هُمْ قَوْمٌ},¹⁴⁰
 {أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ بَدَّلُوا نِعْمَتَ اللَّهِ كَفْرًا},¹⁴¹
 {وَإِنْ تُعَدُّوا نِعْمَتَ اللَّهِ لَا تَحْصُوهَا},¹⁴²
 {أَفَبِالْبَاطِلِ يُؤْمِنُونَ وَبِنِعْمَتِ اللَّهِ هُمْ يَكْفُرُونَ},¹⁴³

130 Maḥmūd Ḥalīl al-Ḥuṣārī, *al-Qirā‘āt al-‘ašr min aš-Šāṭibiyya wa ad-Durra*, Kairo, 2007, str. 188.

131 *Al-Baqara*, 218.

132 *Al-A‘rāf*, 56.

133 *Hūd*, 73.

134 *Maryam*, 2.

135 *Ar-Rūm*, 50.

136 *Az-Zuḥruf*, 32.

137 *Az-Zuḥruf*, 32.

138 *Al-Baqara*, 231.

139 *Āli ‘Imrān*, 103.

140 *Al-Mā‘ida*, 11.

141 *Ibrāhīm*, 28.

142 *Ibrāhīm*, 34.

143 *An-Naḥl*, 72.

- 144 ﴿يَعْرِفُونَ نِعْمَتَ اللَّهِ ثُمَّ يُنْكِرُونَهَا﴾
 145 ﴿وَاشْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ﴾
 146 ﴿أَلَمْ تَرَ أَنَّ الْفَلَكَ تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بِنِعْمَتِ اللَّهِ﴾
 147 ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ﴾
 148 ﴿فَذَكِّرْ فَمَا أَنْتَ بِنِعْمَتِ رَبِّكَ بِكَاهِنٍ وَلَا مَجْنُونٍ﴾

3. *Sunnat* (سنة) – ova riječ je na svim mjestima u Kur'anu napisana sa okruglim *tā'* (ة), izuzev na pet mjesta gdje je napisana sa otvorenim *tā'* (ت), i to u sljedećim ajetima:

- 149 ﴿وَإِنْ يَعْزُبُوا فَقَدْ مَضَتْ سُنَّتُ الْأَوَّلِينَ﴾
 150 ﴿فَهَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا سُنَّتَ الْأَوَّلِينَ﴾
 151 ﴿فَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّتِ اللَّهِ تَبْدِيلًا﴾
 152 ﴿وَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّتِ اللَّهِ تَحْوِيلًا﴾
 153 ﴿سُنَّتِ اللَّهِ الَّتِي قَدْ خَلَتْ فِي عِبَادِهِ﴾

4. *Imra'at* (امرأة) – ova riječ je na svim mjestima u Kur'anu napisana sa okruglim *tā'* (ة), izuzev na sedam mjesta gdje je napisana sa otvorenim *tā'* (ت), i to u sljedećim ajetima:

- 154 ﴿إِذْ قَالَتِ امْرَأَتُ عِمْرَانَ رَبِّ إِنِّي نَذَرْتُ لَكَ مَا فِي بَطْنِي مُحَرَّرًا﴾
 155 ﴿وَقَالَ نِسْوَةٌ فِي الْمَدِينَةِ امْرَأَتُ الْعَزِيزِ تُرَاوِدُ فَتَاهَا عَنْ نَفْسِهِ﴾
 156 ﴿قَالَتِ امْرَأَتُ الْعَزِيزِ الْآنَ حَصْحَصَ الْحَقُّ﴾
 157 ﴿وَقَالَتِ امْرَأَتُ فِرْعَوْنَ قَرْتُ عَيْنَ لِي وَلَكَ﴾
 158 ﴿ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِلَّذِينَ كَفَرُوا امْرَأَتِ نُوحٍ﴾
 159 ﴿وَأَمْرَأَتِ لُوطٍ﴾
 160 ﴿وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِلَّذِينَ آمَنُوا امْرَأَتِ فِرْعَوْنَ﴾

144 *An-Nahl*, 83.

145 *An-Nahl*, 114.

146 *Luqmān*, 31.

147 *Fāṭir*, 3.

148 *At-Tūr*, 29.

149 *Al-Anfāl*, 38.

150 *Fāṭir*, 43.

151 *Fāṭir*, 43.

152 *Fāṭir*, 43.

153 *Ġāfir*, 85.

154 *Āli 'Imrān*, 35.

155 *Yūsuf*, 30.

156 *Yūsuf*, 51.

157 *Al-Qaṣaṣ*, 9.

158 *At-Tahrīm*, 10.

159 *At-Tahrīm*, 10.

160 *At-Tahrīm*, 11.

5. *Kalimat* (كَلِمَةٌ) – ova riječ je na svim mjestima u Kur'anu napisana sa okruglim *tā'* (ة), izuzev na četiri mjesta gdje je napisana sa otvorenim *tā'* (ت), i to u sljedećim ajetima:

{وَتَمَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ الْخُسْفَىٰ} ¹⁶¹

{وَتَمَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ صِدْقًا وَعَدْلًا} ¹⁶²

{كَذَلِكَ حَقَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ عَلَى الَّذِينَ فَسَقُوا أَنَّهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ} ¹⁶³

{إِنَّ الَّذِينَ حَقَّتْ عَلَيْهِمْ كَلِمَتُ رَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ} ¹⁶⁴

{وَكَذَلِكَ حَقَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّهُمْ أَصْحَابُ النَّارِ} ¹⁶⁵

6. *La'nat* (لَعْنَةٌ) – ova riječ je na svim mjestima u Kur'anu napisana sa okruglim *tā'* (ة), izuzev dva mjesta gdje je napisana sa otvorenim *tā'* (ت), i to u sljedećim ajetima:

{يَوْمَ نَبْتَهَلُ فَأَنجِلُ لَعْنَتَ اللَّهِ عَلَى الْكَافِرِينَ} ¹⁶⁶

{وَالْخَامِسَةَ أَنَّ لَعْنَتَ اللَّهِ عَلَيْهِ إِنْ كَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ} ¹⁶⁷

7. *Ma'siyat* (مَعْصِيَةٌ) – ova riječ je na dva mjesta u Kur'anu napisana sa otvorenim *tā'* (ت), u sljedećim ajetima:

{وَيَتَنَاجَوْنَ بِالْإِثْمِ وَالْغُدُوانِ وَمَعْصِيَتِ الرَّسُولِ} ¹⁶⁸

{فَلَا تَتَنَاجَوْا بِالْإِثْمِ وَالْغُدُوانِ وَمَعْصِيَتِ الرَّسُولِ} ¹⁶⁹

8. *Šağarat* (شَجَرَةٌ) – ova riječ je na svim mjestima u Kur'anu napisana sa okruglim *tā'* (ة), izuzev jednog mjesta gdje je napisana sa otvorenim *tā'* (ت) u ajetu:

{إِنَّ شَجَرَتَ الرَّفُومِ} ¹⁷⁰

9. *Qurrat* (قُرَّةٌ) – ova riječ je na svim mjestima u Kur'anu napisana sa okruglim *tā'* (ة), izuzev jednog mjesta gdje je napisana sa otvorenim *tā'* (ت) u ajetu:

{وَقَالَتِ امْرَأَتُ فِرْعَوْنَ قُرَّتُ عَيْنِي لِي وَلَكَ} ¹⁷¹

10. *Baqiyat* (بَقِيَّةٌ) – ova riječ je na svim mjestima u Kur'anu napisana sa okruglim *tā'* (ة), izuzev jednog mjesta gdje je napisana sa otvorenim *tā'* (ت) u ajetu:

{بَقِيَّتُ اللَّهِ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ} ¹⁷²

161 *Al-A'rāf*, 137.

162 *Al-An'ām*, 115.

163 *Yūnus*, 33.

164 *Yūnus*, 96.

165 *Ġāfir*, 6.

166 *Āli 'Imrān*, 61.

167 *An-Nūr*, 7.

168 *Al-Muğādala*, 8.

169 *Al-Muğādala*, 9.

170 *Ad-Duḥān*, 43.

171 *Al-Qaşaş*, 9.

172 *Hūd*, 86.

11. *Ġannat* (جَنَّة) – ova riječ je na svim mjestima u Kur'anu napisana sa okruglim *tā'* (ة), izuzev jednog mjesta gdje je napisana sa otvorenim *tā'* (ت) u ajetu:

{فَرُوحٌ وَرَبِحَانٌ وَجَنَّتْ نَعِيمٌ} ¹⁷³

12. *Fiṭrat* (فِطْرَة) – ova riječ nalazi se samo na jednom mjestu u Kur'anu i napisana je sa otvorenim *tā'* (ت) u ajetu:

{فِطْرَتِ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا} ¹⁷⁴

13. *Ibnat* (ابْنَة) – ova riječ nalazi se samo na jednom mjestu u Kur'anu i napisana je sa otvorenim *tā'* (ت) u ajetu:

{وَمَرْيَمَ ابْنَتِ عِمْرَانَ الَّتِي أَحْصَنَتْ فَرْجَهَا} ¹⁷⁵

3. Pauziranje na riječima specifične ortografske forme

Pojedine riječi, odnosno izraze u Kur'anu, zbog specifične ortografske forme učaci Kur'ana različito izgovaraju prilikom pauziranja. Radi se o sljedećim izrazima: *wa ka'ayyin* (وَكَأَيِّنُّ), *mā li* (مَا لِي), *ayyuha* (أَيُّهَا), *wey ka'anna* (وَيُكَّأَنَّ), *ayyan mā* (أَيَّا مَا), *yā abati* (يَا أَبَتِ), *hayhāta* (هَيْهَاتَ), *mardāt* (مَرْضَاتَ), *walāt* (وَلَاتَ), *dāt* (ذَاتَ), *allāt* (اللَّت).

3. 1. Pauziranje na *wa ka'ayyin* (وَكَأَيِّنُّ)

Na sedam mjesta u Kur'anu nalazi se riječ *wa ka'ayyin* (وَكَأَيِّنُّ) i to:

{وَكَأَيِّنُّ مِنْ نَبِيِّ} ¹⁷⁶

{وَكَأَيِّنُّ مِنْ آيَةٍ} ¹⁷⁷

{فَكَأَيِّنُّ مِنْ قَرْيَةٍ أَهْلَكْنَاهَا} ¹⁷⁸

{وَكَأَيِّنُّ مِنْ قَرْيَةٍ أَمْلَيْتُ لَهَا} ¹⁷⁹

{وَكَأَيِّنُّ مِنْ دَابَّةٍ لَا تَحْمِلُ رِزْقَهَا} ¹⁸⁰

{وَكَأَيِّنُّ مِنْ قَرْيَةٍ هِيَ أَشَدُّ قُوَّةً مِنْ قَرْيَتِكَ} ¹⁸¹

{وَكَأَيِّنُّ مِنْ قَرْيَةٍ عَتَتْ عَنْ أَمْرِ رَبِّهَا وَرُسُلِهِ} ¹⁸²

173 *Al-Wāqī'a*, 89.

174 *Ar-Rūm*, 30.

175 *At-Taḥrīm*, 12.

176 *Āli 'Imrān*, 146.

177 *Yūsuf*, 105.

178 *Al-Ḥaġġ*, 45.

179 *Al-Ḥaġġ*, 48.

180 *Al-'Ankabūt*, 60.

181 *Muḥammad*, 13.

182 *At-Taḥāq*, 8.

Dvojica imama iz Bašre – Abū ‘Amr i Ya‘qūb – prilikom pauzalne forme u riječi *wa ka’ayyin* (وَكَأَيِّنْ) pazirali bi na konsonantu *yā’* izgovarajući *wa ka’ayy* (وَكَأَيِّ), a ostali imami na konsonantu *nūn* - *wa ka’ayyin* (وَكَأَيِّنْ).¹⁸³

3. 2. Paziranje na *mā li* (مَالِ)

U četiri kur’anska ajeta, na riječi *mā li* (مَالِ) moguće je pazirati iz opravdanih razloga na prijedlogu *li* (لِ), iako paziranje na tom mjestu nije uobičajeno. Ta riječ nalazi se u sljedećim ajetima:

(فَمَالِ هَؤُلَاءِ الْقَوْمِ),¹⁸⁴

(مَالِ هَذَا الْكِتَابِ),¹⁸⁵

(مَالِ هَذَا الرَّسُولِ),¹⁸⁶

(فَمَالِ الَّذِينَ كَفَرُوا),¹⁸⁷

Ukoliko bi pazirao u navedenim slučajevima, Abū ‘Amr bi pazirao na riječi *mā* (مَا) ne izgovarajući prijedlog *li* (لِ), a ostali imami su pazirali na prijedlogu *li* (لِ), mada su dozvoljavali paziranje na riječi *mā* (مَا).

Ako bi se paziralo, po svom izboru ili nepredviđeno, na prijedlogu *li* (لِ), ne bi bilo dozvoljeno nastaviti učenje od *li hādā* (لِهَذَا) niti od *hādā* (هَذَا), nego se moraju proučiti i prethodno proučene riječi.¹⁸⁸

3. 3. Paziranje na *ayyūha* (أَيُّهَا)

Jedno od osnovnih pravila Osmanove ortografije Kur’ana je i izostavljanje *alifa* zbog različite primjene kontekstualne i pauzalne forme, čime se ukazuje na kiraet u kojem se *alif* ne izgovara.

Vokativna čestica *ayyūhā* (أَيُّهَا) na tri mjesta u Kur’anu napisana je bez *alifa*, npr.: *ayyūha* (أَيُّهَا). Kisā’ī, Abū ‘Amr i Ya‘qūb su pazirali na *ayyūha* (أَيُّهَا), primjenjujući običnu dužinu sa *alifom* te su izgovarali *ayyūhā* (أَيُّهَا), dok su ostali imami, uvažavajući ortografski princip, pri pauzalnoj formi izostavljali *alif* i izgovarali konsonant *hā’* sa *sukūnom*, npr.: *ayyūh* (أَيُّهُ)¹⁸⁹ u sljedećim ajetima:

183 Al-Ḥuṣarī, *al-Qirā’āt al-‘ašr...*, str. 195.

184 *An-Nisā’*, 79.

185 *Al-Kahf*, 49.

186 *Al-Furqān*, 7.

187 *Al-Ma’ariḡ*, 36.

188 Al-Ḥuṣarī, *al-Qirā’āt al-‘ašr...*, str. 195-196.

189 Aḥmad b. Muḥammad al-Bannā, *Ithāf fuḍalā’ al-bašar fī al-qirā’āt al-arba’a ‘ašr*, Bejrut, 1987, str. 141.

﴿أَيُّهُ الثَّقَلَانِ﴾,¹⁹¹ ﴿أَيُّهُ الْمُؤْمِنُونَ﴾,¹⁹⁰ ﴿وَقَالُوا يَا أَيُّهُ السَّاجِرُ﴾¹⁹²

Ibn 'Āmir je, prilikom pauziranja, konsonant *hā'* u vokativnoj čestici *ayyuhu* (أَيُّهُ) izgovarao sa *sukūnom* (أَيُّهُ), ali je u kontekstualnoj formi, slijedeći *ḍammu* na prethodnom konsonantu *yā'*, izgovarao konsonant *hā'* sa *ḍammom*, npr.: *ayyuhu* (أَيُّهُ), dok su ostali imami izgovarali konsonant *hā'* sa *faṭhom*, npr.: *ayyuha* (أَيُّهُ) u kontekstualnoj formi.¹⁹³

3. 4. Pauziranje na *way ka'anna* (وَيَكَنَّ)

Imami se razilaze i u vezi s pauziranjem na riječima *way ka'annallāh* (وَيَكَنَّ اللَّهُ)¹⁹⁴ i *way ka'annah* (وَيَكَنَّاهُ),¹⁹⁵ koje se nalaze u 82. ajetu sure *al-Qaṣaṣ*: ﴿وَأَصْبَحَ الَّذِينَ تَمَنَّوْا مَكَانَهُ بِالْأَمْسِ يَقُولُونَ وَيَكَنَّ اللَّهُ يَنْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ لَوْلَا أَنْ مَنَّ اللَّهُ عَلَيْنَا لَخَسَفَ بِنَا وَيَكَنَّهَ لَا يُفْلِحُ الْكَافِرُونَ﴾

Kisā'ī bi prilikom pauzalne forme zastajao na konsonantu *yā'*, naprimjer: *way* (وَيَ), a Abū 'Amr na konsonantu *kāf*, naprimjer: *wayk* (وَيَكَّ), a ostali imami, uvažavajući ortografski princip, pri pauzalnoj formi izgovarali su konsonant *hā'* sa *sukūnom*, npr.: *way ka'annallāh* (وَيَكَنَّ اللَّهُ) i *way ka'annah* (وَيَكَنَّاهُ), a ukoliko bi nakon pauzalne forme nastavljali sa učenjem, onda bi početnu formu primjenjivali sa riječima *annallāha* (أَنَّ اللَّهَ) i *annahū* (أَنَّهُ).¹⁹⁶

3. 5. Pauziranje na *ayyan mā* (أَيَّا مَا)

U ajetu sure *al-Isrā'* (أَيَّا مَا تَدْعُوا فَلَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى),¹⁹⁷ prilikom pauzalne forme na riječi *ayyan* (أَيَّا) Ḥamza i Kisā'ī pauziraju primjenjujući običnu dužinu *ā* umjesto tenvina (*tanwīn*), npr.: *ayyā* (أَيَّا), dok su ostali imami primjenjivali pauzalnu formu na riječi *mā* (مَا). Pretežno je mišljenje da je dozvoljeno pauzirati na svakoj od ove dvije riječi jer svi imami slijede ortografski princip po kojem su ove dvije riječi rastavljene.

Ukoliko prilikom učenja pauziramo na jednoj od dvije navedene riječi, onda nije dozvoljeno primjenjivati početnu formu sa riječi *mā* (مَا) niti sa *tad'ū* (تَدْعُوا), nego se učenje mora nastaviti izgovarajući riječ *ayyan* (أَيَّا).¹⁹⁸

190 *Az-Zuhruf*, 49.

191 *An-Nūr*, 31.

192 *Ar-Rahmān*, 31.

193 Vidi: Al-Ḥuṣarī, *al-Qirā'āt al-'aṣr...*, str. 194.

194 *Al-Qaṣaṣ*, 82.

195 *Al-Qaṣaṣ*, 82.

196 Al-Qāḍī, *al-Wāfi...*, str. 151.

197 *Al-Isrā'*, 110.

198 Vidi: Al-Qāḍī, *al-Wāfi...*, str. 151; Al-Ḥuṣarī, *al-Qirā'āt al-'aṣr...*, str. 195.

3. 6. Pauziranje na *yā abati* (يَا أَبَتِ)

Izraz *yā abati* (يَا أَبَتِ) nalazi se na osam mjesta u Kur'anu, i to u ajetima: ﴿إِذْ قَالَ يُوسُفُ لِأَبِيهِ يَا أَبَتِ إِنِّي رَأَيْتُ أَحَدَ عَشَرَ كَوْكَبًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ رَأَيْتُهُمْ لِي سَاجِدِينَ﴾¹⁹⁹ ﴿وَرَفَعَ أَبَوِيهِ عَلَى الْعَرْشِ وَخَرُّوا لَهُ سُجَّدًا وَقَالَ يَا أَبَتِ هَذَا تَأْوِيلُ رُؤْيَايَ مِنْ قَبْلُ قَدْ جَعَلَهَا رَبِّي حَقًّا﴾²⁰⁰

﴿إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ يَا أَبَتِ لِمَ تَعْبُدُ مَا لَا يَسْمَعُ وَلَا يُبْصِرُ وَلَا يُغْنِي عَنْكَ شَيْئًا﴾²⁰¹

﴿يَا أَبَتِ إِنِّي قَدْ جَاءَنِي مِنَ الْعِلْمِ مَا لَمْ يَأْتِكَ فَاتَّبِعْنِي أَهْدِكَ صِرَاطًا سَوِيًّا﴾²⁰²

﴿يَا أَبَتِ لَا تَعْبُدِ الشَّيْطَانَ إِنَّ الشَّيْطَانَ كَانَ لِلرَّحْمَنِ عَصِيًّا﴾²⁰³

﴿يَا أَبَتِ إِنِّي أَخَافُ أَنْ يَمَسَّكَ عَذَابٌ مِنَ الرَّحْمَنِ فَتَكُونَ لِلشَّيْطَانِ وَلِيًّا﴾²⁰⁴

﴿قَالَتْ إِحْدَاهُمَا يَا أَبَتِ اسْتَأْجِرْهُ إِنَّ خَيْرَ مَنْ اسْتَأْجَرْتَ الْقَوِيُّ الْأَمِينُ﴾²⁰⁵

﴿قَالَ يَا أَبَتِ افْعَلْ مَا تُؤْمَرُ سَتَجِدُنِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّابِرِينَ﴾²⁰⁶

Ukoliko bi primjenjivali pauzalnu formu na izrazu *yā abati* (يَا أَبَتِ), Ibn Kaṭīr, Ibn ‘Āmir, Abū Ga‘far i Ya‘qūb bi, umjesto napisanog konsonanta *tā’* na kraju riječi, izgovorili konsonant *hā’* (هـ) vezujući ga za vokativnu česticu, a ostali imami bi proučili sa konsonantom *tā’*, tj. onako kako je i napisano (ت).²⁰⁷

3. 7. Pauziranje na *hayhāta* (هَيْهَاتَ)

Riječ *hayhāta* (هَيْهَاتَ) nalazi se na dva mjesta u 36. ajetu sure *al-Mu‘minūn*: ﴿هَيْهَاتَ هَيْهَاتَ لِمَا تُوعَدُونَ﴾²⁰⁸

Al-Bazzī i Kisā’ī bi pauzirali na ovoj riječi izgovarajući konsonant *hā’* (هـ), a ostali izgovarajući konsonant *tā’* (ت) slijedeći ortografski princip.²⁰⁹

3. 8. Pauziranje na *marḍāt* (مَرْضَات)

Na riječi *marḍāt* (مَرْضَات) Kisā’ī bi prilikom pauziranja izgovorio konsonant *hā’* (هـ), a ostali imami konsonant *tā’* (ت) slijedeći ortografski princip. Ova riječ se nalazi u slijedećim ajetima:

199 *Yūsuf*, 4.

200 *Yūsuf*, 100.

201 *Maryam*, 42.

202 *Maryam*, 43.

203 *Maryam*, 44.

204 *Maryam*, 45.

205 *Al-Qaṣaṣ*, 26.

206 *As-Šāffāt*, 102.

207 Al-Ḥuṣarī, *al-Qirā’āt al-‘ašr...*, str. 190.

208 *Al-Mu‘minūn*, 36.

209 Al-Ḥuṣarī, *al-Qirā’āt al-‘ašr...*, str. 190.

- ﴿وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْرِي نَفْسَهُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ﴾²¹⁰
 ﴿وَمَثَلِ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ﴾²¹¹
 ﴿وَمِمَّنْ يَفْعَلُ ذَلِكَ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ﴾²¹²
 ﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ لِمَ تُحَرِّمُ مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكَ تَبَتَّغِي مَرْضَاتِ أَزْوَاجِكَ﴾²¹³

3. 9. Pauziranje na *walāt* (وَلَات)

Kisā'ī bi prilikom pauziranja poslije *walāt* (وَلَات) izgovorio konsonant *hā'* (هـ), a ostali imami su izgovarali konsonant *tā'* (ت) slijedeći ortografski princip. Ova riječ se nalazi u ajetu:

﴿كَمْ أَهْلَكْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ قَرْنٍ فَنَادَوا وَلَاتٍ حِينَ مَنَاصٍ﴾²¹⁴

3. 10. Pauziranje na *dāt* (ذَات)

U riječi *dāt* (ذَات) u sintagmi *dāta baynikum* ﴿ذَاتٌ بَيْنَكُمْ﴾²¹⁵ i na drugim mjestima u Kur'anu, svi imami su prilikom pauzalne forme izgovarali konsonant *tā'* (ت) slijedeći ortografski princip.

Izuzetak je riječ *dāt* (ذَات) u sintagmi *dāta bahğatin* ﴿ذَاتٌ بَهْجَةٍ﴾²¹⁶ gdje je Kisā'ī prilikom pauziranja izgovarao konsonant *hā'* (هـ), a ostali imami konsonant *tā'* (ت) slijedeći ortografski princip.²¹⁷

3. 11. Pauziranje na *allāt* (الَّت)

U riječi *allāt* (الَّت) Kisā'ī bi prilikom pauziranja izgovorio konsonant *hā'* (هـ), a ostali imami konsonant *tā'* (ت) slijedeći ortografski princip. Ova riječ se nalazi u ajetu:

﴿أَفَرَأَيْتُمُ اللَّاتَ وَالْعُزَّىٰ﴾²¹⁸

Zaključak

Nauka o pauzalnim i početnim formama ('*ilm al-waqf wa al-ibtidā'*) defini- nira i određuje mjesta gdje učač može zastati, precizira ono što je ispravno i ono što nije ispravno prilikom zaustavljanja ili nastavljanja učenja, kao i

210 *Al-Baqara*, 207.

211 *Al-Baqara*, 265.

212 *An-Nisā'*, 114.

213 *At-Tahrīm*, 1.

214 *Šād*, 3.

215 *Al-Anfāl*, 1.

216 *An-Naml*, 60.

217 *Al-Bannā, Ithāf...*, str. 139.

218 *An-Nağm*, 19.

način kako treba primijeniti pauzalnu i početnu formu. S obzirom na činjenicu da je jedan od osnova za pravilno učenje Kur'ana primjena pravila preciziranih ovom naukom, u radu smo, tretirajući utjecaj kur'anske ortografije na pauzalne forme, načine primjene pauzalnih formi na riječima koje završavaju *dopunskim konsonantom yā'* (*al-yā'āt az-zawā'id*), *konsonantom hā'* koji označava ženski rod (*hā' mu'annaṭ*) i na riječima specifične ortografske forme, dali i dodatna pojašnjenja autoriteta na polju nauke kiraeta kako bi učačima Kur'ana olakšali razumijevanje i primjenu naznačenih pravila.

The Influence of Qur'anic Orthography on Pausal Forms

Summary

Qur'anic orthography represents a way of writing the Qur'anic text, consonants and words, harmonized during the codification and multiplication of the *mushaf* in the time of Caliph Uthman ('Uṭmān), and pausal and initial forms (*al-waqf wa al-ibtidā'*) are an important part of the science of *tajwīd* that preserves the meaning of the Qur'anic text. This paper deals with Qur'anic orthography and its influence on pausal forms and also with ways of applying pausal forms to words ending with the additional consonant *yā'* (*al-yā'āt az-zawā'id*) and the consonant *hā'* (*hā' mu'annaṭ*) that denotes the feminine gender, explained and confirmed by the authorities in the field of the science of *qirā'at*. Also, the paper mentions ways of applying pausal forms to words of a specific orthographic form that could not fit into general principles.

Keywords: the Qur'an, the Mushaf, orthography, *qirā'at*, the additional consonant *yā'*, the consonant *hā'* that denotes the feminine gender, pausal and contextual forms